

ФОНДИ МІСЦЕВИХ ГРОМАД ЯК ДЕМОКРАТИЧНИЙ ІНСТИТУТ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

*В. М. Шаповал, д. е. н., професор, НТУ «Дніпровська політехніка»,
gkb_s@ukr.net*

У статті досліджено особливості створення фондів місцевих громад як демократичного інституту сучасного суспільства, що спирається на місцеві ресурси, та, водночас, універсальної технології, яка здатна пристосовуватися до найрізноманітніших соціальних і культурних умов та географічного розміщення. Виявлено причини активного поширення фондів місцевих громад у сучасному суспільстві, серед яких: розвиток міжнародного співробітництва у сфері благодійництва, зміна впливу місцевих органів самоврядування на місцеву громаду, збільшення соціальних, екологічних та економічних проблем і неможливість вирішення їх традиційними засобами, а також посилення третього сектору як складової сучасного суспільства.

Аналіз функціонування фондів місцевих громад дав можливість довести їх ефективність і привабливість у сучасному суспільстві, показати значимість ФМГ як альтернативного інструменту забезпечення й підтримки якості життя населення на конкретних територіях. Доведено, що розвиваючи місцеву філантропію, активізуючи місцеве населення і мобілізуючи ресурси громади, ФМГ виступають одним з механізмів об'єднання місцевої влади, бізнесу та громадянського співтовариства, допомагаючи таким чином реалізувати принципи демократії незалежно від географічного і культурного контексту.

На основі вивчення практик фондів місцевих громад виявлено сучасні тенденції їх функціонування як в Україні, так і у світі в цілому, серед яких: поява ФМГ у невеликих населених пунктах, які віддалені від великих промислових центрів; створення об'єднань фондів місцевих громад; перетворення ФМГ у важливі ресурсні й експертні центри; зародження нових традицій і реалізація креативних технологій у своїй діяльності; розширення взаємозв'язку між фондами місцевих громад на світовому рівні для вирішення проблем глобального характеру (екологічних, соціальних, культурних тощо) і формування таким чином міжнародної мережі філантропії.

Ключові слова: фонди місцевих громад, партнерство, бізнес, влада, місцева громада, універсальна технологія, філантропія, ініціативи, ресурси.

Постановка проблеми. Сьогодні фонди місцевих громад (ФМГ) займають унікальне місце в системі «держава – бізнес – суспільство» на рівні окремо взятого регіону, міста чи села і відповідають на конкретний запит з боку суспільства на професійний і кваліфікований сервіс з підтримки суспільно значимих ініціатив (соціальних, екологічних, освітніх тощо).

ФМГ об'єднують ресурси та ідеї, що дозволяє тим, кому потрібні ресурси, не принижуватися, шукаючи їх, а реалізувати власні проекти, демонструючи при цьому свої конкурентні переваги, а тим, хто хоче

допомогти суспільству, робити це свідомо і відкрито. Саме це є і перевагою, і привабливістю фондів, оскільки дозволяє адаптуватися у будь-якій громаді, незалежно від культурного і соціального середовища та територіального розміщення. Саме це перетворило фонди місцевих громад на впливове суспільне явище.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На жаль, джерел інформації щодо стану та тенденцій розвитку фондів місцевих громад дуже мало, за виключенням звітів чи аналітичних матеріалів безпосередньо самих фондів. До сьогодні спостерігається

відсутність систематичного аналізу їх діяльності. Окремі питання функціонування ФМГ в Україні розглядалися у працях О. В. Безпалько, Ю. М. Галустьян, А. В. Гулевської-Черниш, Г. М. Лактіонової, Л. Б. Магдюк, Д. В. Непочатової, Л. М. Паливоди, О. Віннікова, В. Шейгус [1;2]. Не дивлячись на більш ніж двадцятилітню практику функціонування ФМГ в Україні, вони до сих пір є мало вивченим явищем, яке, на жаль, залишається поза увагою дослідників. Хоча значимість фондів місцевих громад, як альтернативного інструменту забезпечення й підтримки якості життя населення на конкретних територіях усе більше зростає.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є дослідження особливостей створення фондів місцевих громад, як демократичного інституту сучасного суспільства, що спирається на місцеві ресурси, та універсальної технології, яка здатна пристосовуватися до найрізноманітніших соціальних і культурних умов та географічного розміщення. Виявлення сучасних тенденцій їх функціонування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Варто зазначити, що ідея об'єднання ресурсів громади для вирішення місцевих соціально-економічних проблем не нова. Ще у середньовічній Європі існували різноманітні форми благодійних організацій, які залучали кошти на розвиток конкретних територій, міст і поселень. Але по справжньому ідея місцевої філантропії набула стійкої інституційної форми у Новому Світі.

Так, минуло уже більше ста років від заснування першого у світі фонду місцевої громади (1914, Клівленд, США). «Винуватцем» створення такого фонду став Джон Рокфеллер – засновник найбільшої у світі нафтової компанії «Standard Oil» і одного з перших приватних благодійних фондів (Фонд Рокфеллера), коли через певні обставини вирішив перенести свій бізнес і благодійність до Нью-Йорку. Банкір і за сумісництвом персональний фінансовий радник Дж. Рокфеллера – Ф. Гофф, розуміючи, що від'їзд Рокфеллера і переміщення його капіталу буде мати негативні наслідки для Клівленду, та використовуючи свій досвід з управління фінансами, вирішує створити міс-

цевий фонд, який міг би врятувати місто. Саме Ф. Гофф зробив незвичний на той час висновок: потреби людей постійно змінюються, тому, створюючи грантові фонди з чітко визначеними цілями, необхідно створювати і механізм їх коригування. Відтак, фонди зможуть функціонувати безперервно. Одночасно Ф. Гофф помітив, що банки надають досить багато невеликих грантів із власних ресурсів та за рахунок заповітів клієнти, але управляти ними досить складно і клопітно. На підставі таких висновків Ф. Гофф і розробив концепцію першого фонду місцевої громади. При цьому його банк продовжив інвестувати кошти і накопичувати благодійний капітал, але відповідальність за розподіл грантів поклали на іншу структуру – спеціально створений міський фонд. Відповідно, місією фонду було підвищення якості життя жителів Клівленду шляхом взаємодії з донорами, створення фонду цільового капіталу, задоволення потреб населення шляхом видачі грантів [3;4]. Таким чином Ф. Гофф створив модель благодійної організації, яка накопичила значний досвід і за сторіччя свого існування стала самою успішною формою філантропії у світі.

Але, як свідчить практика, ФМГ у США розвивалися нерівномірними темпами, їх створення та функціонування залежали від регіону та наявності в ньому відповідних ресурсів. Причиною такого стану була насамперед особливість країни, населення якої складалося з представників різних традицій і культур.

Взагалі історію функціонування ФМГ у США можна розділити на декілька періодів [5]:

– етап «мертвого донора», коли керівники програм пропонували гранти, які переходили до фондів по заповітам (1914 – кінець 80-х років ХХ ст.);

– етап «живого донора», коли переважали іменні фонди, тобто фонди, які дозволяли безпосередньо самим донорам пропонувати гранти (кінець 80-х років ХХ ст. – середина 2000-х рр.);

– етап «лідерства фондів місцевих громад», коли керівники програм, донори, правління фондів спільно виробляють рішення тієї чи іншої проблеми громади і роз-

робляють стратегії діяльності, які враховують можливості спільноти (середина 2000-х рр. – до сьогодні).

Розвиток ФМГ за межами США розпочався набагато пізніше – у 70–80-х роках ХХ ст. Він теж відбувався нерівномірно і скачкоподібно, але, на відміну від США, мав цілеспрямований характер. В інших країнах ФМГ минули етапи «мертвого» та «живого донорів» і фактично з самого початку свого існування розглядалися як невід’ємна частина демократії, як складова некомерційного сектору, здатна вирішувати значущі для суспільства проблеми.

Відтак, в Європі піонерами, які в 70-х роках ХХ століття перейняли та адаптували концепцію фондів місцевих громад, стали британці. Сьогодні деякі фонди мають уже понад 35 років історії. Британські фонди розрізняються обсягами – від фонду, що охоплює всю Північну Ірландію, до зовсім невеличких організацій у містах із населенням не більше 20 тисяч мешканців. Капітал одного з перших фондів Великобританії, створеного у 1979 році Добровільного трасту Північної Ірландії (Voluntary Trust of Northern Ireland), становить 17 мільйонів фунтів стерлінгів. Другим найбільшим вважається благодійний фонд Тайн та Вейр (Tyne and Wear Community Foundation) з активом теж 17 мільйонів фунтів [1].

Діяльність Фонду місцевої громади Північної Ірландії (Community Foundation of the Northern Ireland) заслуговує окремої уваги. Саме цей фонд зіграв надзвичайно важливу роль для усього світу у врегулюванні наслідків періоду «релігійних заворушень». Його зусилля у сфері соціальної справедливості отримали найширше визнання. Зокрема, цей фонд підтримав реінтеграційні та миротворчі проекти, які розроблялися групами політично мотивованих колишніх ув’язнених з лав прихильників республіканців і лоялістів. З метою досягнення миру була надана допомога людям, котрі пережили бомбові атаки у Північній Ірландії. Довіра до північноірландського фонду місцевої громади була настільки високою, що вона дозволила примирити представників обох груп і дати їм можливість обговорити широке коло питань, включаючи участь у подоланні конфлікту. Ще одним напрямком ді-

яльності даного фонду, який заслуговує уваги і який переймають у своїй діяльності ФМГ з інших країн, є програми підтримки молоді та розвитку ринку праці у громадах, які є ізольованими у результаті якогось конфлікту чи дискримінації. Сьогодні Фонд місцевої громади Північної Ірландії виконує функцію секретаріату для «Фондів заради миру» – групи активно працюючих міжнародних фондів, розташованих у громадах з неурегульованими конфліктами. Також він є лідером з розвитку молодіжних банків [5; 6].

В інших країнах Європи бурхливий розвиток цієї моделі почався в середині 90-х років ХХ століття. Це було пов’язано, перш за все, з падінням комунізму та розвитком комунікацій.

Так, наприклад, у Німеччині перший фонд громади створено у місті Гютерслох у 1996 році (Stadt Stiftung Gutersloh). Фонд засновано завдяки ініціативі місцевого мешканця, котрий, дізнавшись про американський досвід, зміг зібрати навколо себе ініціативних людей. Взагалі з 1996 року в Німеччині з’явилося уже біля 375 таких організацій. Активну підтримку становленню й розвитку німецького інституту ФМГ надали інші благодійні організації, у тому числі й такі відомі приватні фонди, як фонд Бертельсмана (Bertelsmann Stiftung), фонд Кюрбера (Korber Stiftung) та ін. [1;7]. Варто зазначити, що історія створення фондів у Німеччині пов’язана з періодом формування єдиної держави після об’єднання Західної і Східної Німеччини, коли дуже важливо було знайти механізм, який зміг би об’єднати різні ресурси для розвитку територій і громад.

У країнах Центральної та Східної Європи теж відомі успішні приклади створення фондів громад. Першим серед таких став словацький Міський благодійний фонд «Здорове місто» в Банска Бистриці, створений у середині 90-х років ХХ століття. Цей фонд цікавий тим, що стартовий капітал йому надав муніципалітет, втім, довіру громади сформувала не реклама власне фонду, а реальні історії успіху набувачів грантів, вдало поширені місцевими ЗМІ. У результаті цього за 10 років фінансові ресурси фонду з первісних 30 тис. зросли до 700 тис. доларів. Завдяки активній підтримці Інституту

«Відкрите суспільство» у Словаччині засновано ще кілька подібних фондів [1; 8].

Перший ФМГ у Чехії було зареєстровано 1997 року в м. Усті-над-Лабем, а у вересні 2006 року засновано Асоціацію фондів громад Чехії (AKN). На сьогодні ФМГ Чехії діють на 12% території країни, надаючи послуги 17% населення [9].

У Польщі перший ФМГ було організовано наприкінці 1998 року в місті Сніжна Гора (Snow Mountain Community Fund) [10]. Фонди місцевих громад продовжують розвиватися і за цей час змогли зайняти свою нішу: стали професійними організаціями й агентами соціальних змін і перетворень у багатьох містах і регіонах Польщі.

На сьогодні у світі налічується вже 1869 фондів у 84 країнах світу, з яких в Північній Америці функціонує 1033 фонди, в Європі – 669, в Азії – 62, в Океанії – 56, в Африці – 32, у Південній Америці – 11 фондів місцевих громад [7].

Як показує практика, фонди місцевих громад з'явилися у найвіддаленіших кутках світу, де про їх існування не знали ще кілька років тому. Завдяки їх діяльності поліпшується стан шкіл та рівень освіти, створюються нові робочі місця, активізується місцеве населення у виявленні та вирішенні соціальних, екологічних, економічних та інших проблем, стимулюється поширення культури пожертвувань тощо. Так, наприклад, у Кенії, фонд під назвою Асоціація розвитку місцевої громади «Makutano» (MCDA) має довгий список досягнень, в числі яких будівництво 9 гребель, 17 свердловин, розробка 4047 га родючої землі [11]. Таким чином в усьому світі громадяни втілюють у життя практику місцевої філантропії, створюючи відповідні фонди місцевих громад, залучаючи все більше і більше ресурсів (не тільки фінансових), реалізуючи різні програми і проекти, які відповідають потребам громад, об'єднуючи при цьому місцевих лідерів та зміцнюючи громадянське суспільство.

Серед причин активного поширення фондів місцевих громад можна назвати розвиток міжнародного співробітництва у сфері благодійництва, зміну впливу місцевих органів самоврядування на місцеву громаду, збільшення соціальних, екологічних та еко-

номічних проблем і неможливість вирішення їх традиційними засобами, а також посилення третього сектору, як складової сучасного суспільства [12].

В Україні перший ФМГ засновано 1995 року. Варто зазначити, що на початку свого розвитку ФМГ в Україні мали різні стратегічні завдання: розвиток груп самоорганізації населення та впровадження соціального замовлення; активізація мешканців громад шляхом розвитку місцевих ініціатив; підтримка мало захищених верств населення; розвиток місцевої філантропії. Але власні набутки та ознайомлення із зарубіжним досвідом ФМГ дали змогу діяти саме в тому змістовому полі, яке відрізняє фонди місцевих громад від інших некомерційних організацій, скажімо, збір благодійних коштів і розподіл їх для вирішення місцевих проблем за участі громадськості.

Незважаючи на тривалий період свого снування, на шляху розвитку ФМГ в Україні, як і раніше, стоїть багато труднощів та перешкод, серед яких варто виділити наступні [12]:

- складна процедура реєстрації фонду місцевої громади;
- окремі суперечності у законодавстві, які гальмують розвиток діяльності фондів;
- пасивність громади;
- втрачені традиції усвідомленого «пожертвування» у громадах;
- досить часта зміна представників влади на місцях, що є одним із ризиків для стабільної роботи фондів;
- недостатні моральні та матеріальні способи стимулювання благодійництва у країні;
- упереджене ставлення фінансових контрольних органів до діяльності фондів;
- брак кваліфікованих співробітників та ін.

Пріоритетними сферами діяльності українських ФМГ залишаються наступні: соціальний захист; підтримка громадських організацій; розвиток громади; культура; дозвілля. На жаль, проблеми освіти та охорони здоров'я не знаходять належної уваги в діяльності ФМГ. Тобто діяльність фондів місцевих громад в Україні зосереджена переважно на вирішенні проблем соціального

захисту населення та розвитку відповідних територій.

До того ж українські ФМГ реалізують власні соціальні проекти. Це можна вважати національною особливістю фондів місцевих громад в Україні, оскільки у світовій практиці вони, як правило, виконують роль посередника у процесі збору та ефективного розподілу й використання коштів.

Дослідження показують, що в країнах з менш стимулюючим податковим законодавством, з меншою кількістю забезпечених людей та обтяжливим соціалістичним минулим, умови й можливості для здійснення філантропічної діяльності значно відрізняються від умов США, Канади, Великобританії. Також іншими є й завдання, які вирішують благодійні організації. Але фонди місцевих громад довели, що при збереженні всіх основних характеристик і принципів концепції вони можуть вбудовуватися в місцевий контекст будь-яких співтовариств, успішно адаптуватися до існуючих благодійних традицій, видів доступних ресурсів і потреб громад, набувати унікальної форми, яка відповідає конкретній країні або території. Зокрема, на відміну від США, де переважаюча кількість пожертв у ФМГ надходить у вигляді заповітів від приватних осіб – людей багатих або із середнім статком, у європейських країнах, у т. ч. й в Україні, основними донорами є місцевий бізнес, національні корпорації та держава. А винахідливість, з якою фонди місцевих громад адаптуються у різних соціально-економічних умовах, є основною рушійною силою їх поширення в усьому світі. З появою все більшої кількості ФМГ у різних країнах, більш очевидним стає той факт, що будь-яка країна, регіон або співтовариство можуть знайти спосіб перейняти модель фонду і зробити її своєю [12].

Практика ФМГ в усьому світі доводить їх ефективність і привабливість незалежно від географічного і культурного контексту. Поступово вона, на нашу думку, повинна перетворитися у стратегію розвитку місцевих громад. Підтвердженням цьому є сучасні тенденції функціонування фондів місцевих громад. Так, сьогодні набирає масштабів створення об'єднань фондів місцевих громад. Ця тенденція є однією з акту-

альних і саме вона створює нові можливості для розвитку місцевої філантропії.

Ще однією тенденцією є поява ФМГ у невеликих населених пунктах, які віддалені від великих промислових центрів. Слід зазначити, що у невеликих населених пунктах ФМГ відіграють надзвичайно важливу роль, виступають драйверами місцевої філантропії та соціального розвитку території. Адже саме ФМГ частково реалізують функцію місцевого самоврядування, оскільки тісно співпрацюють з місцевою владою, сприяють розвитку територій і центрів взаємодії членів громади. Фонди вирішують проблеми благоустрою територій, стимулюють громадське життя, сприяють розвиткові ініціативності, творчості громадян, відроджують парки, завершують будівництво важливих для населених пунктів об'єктів тощо. ФМГ справляють значний вплив на розвиток волонтерського руху на своїх територіях, а волонтери, у свою чергу, є основним людським ресурсом для реалізації програм і проектів фондів. Як свідчить практика, волонтерські акції та громадські заходи є найбільш поширеними формами роботи, їх використовують до 80% ФМГ на малих територіях.

Крім того, ФМГ – це реальна платформа, яка об'єднує різні верстви суспільства, створює нові традиції, які стають загально-визнаними практиками, реалізує довгострокові проекти і програми. У зв'язку з обмеженістю фінансових та інших ресурсів ФМГ використовують креативні підходи для підвищення якості життя своїх громад, створюють нові традиції і події, використовують свята як фандрайзингові заходи. Однією з творчих технологій у діяльності ФМГ є арт-фандрайзинг – організація благодійних вистав і концертів, створення «подій» або відновлення втрачених традицій. За допомогою таких заходів зароджуються нові традиції, підвищується туристична привабливість багатьох територій, створюється сприятлива атмосфера для жителів громади.

Висновки. Сьогодні фонди місцевих громад є інституційно розвиненою моделлю місцевої філантропії, яка спрямована на об'єднання ресурсів громади для вирішення спільних проблем. Вона добре зарекомендувала себе в різних спільнотах – у великих і

малих містах, на сільських територіях. ФМГ стають не тільки платформою, яка об'єднує різні ініціативи громадян, а й центрами знань про громаду, її проблеми, ресурси і можливості. Таким чином фонди місцевих громад ставлять за мету не лише об'єднати жителів невеликої території (місцевої громади), але і залучити їх до активних дій з вирішення їх же власних проблем та завдань. Для цього ФМГ акумулюють фінанси, соціальні й екологічні проекти, ідеї, суспільні й адміністративні ресурси, трудові ресурси волонтерів тощо. Управляється така сукупність ресурсів самим співтовариством на основі паритетного представництва в органах управління фонду з боку бізнесу, влади та громадськості абсолютно відкрито та прозоро.

Таким чином, фонди місцевих громад є, з одного боку, демократичним інститутом сучасного суспільства, що спирається на місцеві ресурси, а з іншого боку, універсальною технологією, яка здатна пристосовуватися до найрізноманітніших соціальних та культурних умов. Фонди місцевих громад приваблюють і залучають бізнес своєю незалежністю, знанням місцевих соціально-економічних умов та реальних потреб спільноти.

Для органів місцевого самоврядування та державної влади фонди місцевих громад виступають у ролі незамінних помічників у напрямку розвитку тих чи інших соціальних ініціатив громадян, підвищення самосвідомості і громадянської відповідальності жителів території, поліпшення якості життя, просування населеного пункту на національному та міжнародному рівні. Для ініціативних громадян фонди місцевих громад – це можливість втілити у життя свої ідеї та реалізувати проекти, можливість самореалізуватися і допомогти своїй громаді.

Все більшого значення набуває взаємозв'язок між фондами місцевих громад на світовому рівні для вирішення проблем глобального характеру (зокрема, екологічних, соціальних, культурних тощо). Фонди місцевих громад перетворилися у щось більше, ніж просто модель місцевої благодійної організації і фактично сформували міжнародну мережу філантропії, якій під силу будь-яка проблема.

Що стосується діяльності українських ФМГ, то, незважаючи на цікаві зарубіжні практики, українські фонди використовують свій власний досвід: розвивають громади, залучають людей до вирішення актуальних проблем, формують новий клас благодійників тощо. Фонди місцевих громад стають важливими ресурсними й експертними центрами багатьох українських регіонів.

Література

1. Благодійні інституції України: сучасний стан та перспективи розвитку (за результатами соціологічного дослідження) / Автори: [О. В. Безпалько, Ю. М. Галустян, А. В. Гулевська-Черниш, Г. М. Лактіонова, Л. Б. Магдюк, Д. В. Непочатова, Л. М. Паливода, Г. О. Притиск]; за заг. ред. А. В. Гулевської-Черниш. – К. : Книга плюс, 2008. – 120 с.
2. Фонд громади: нові можливості для бізнесу (брошура для компаній та приватних підприємців) / Автори: О. Вінніков, А. Гулевська-Черниш, Д. Непочатова, Л. Паливода, В. Шейгус; за заг. ред. Л. Паливоди – К. : Книга плюс, 2010. – 24 с.
3. Офіційна сторінка The Cleveland Foundation [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.clevelandfoundation.org>
4. Самородов В. Фонды местных сообществ: эффективная благотворительность. Опыт развития фондов местных сообществ в России / В. Самородов, С. Никифорова, Ю. Ходорова. – М. : САФ Россия, 2006. – 136 с.
5. Сохранить равновесие / Charles Stewart Mott Foundation. – Riegle Press, Davison, Michigan, 2008. – 36 p.
6. Офіційна сторінка Community Foundation of the Northern Ireland [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.communityfoundationni.org>
7. Офіційна сторінка Community Foundations Atlas [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://communityfoundationatlas.org/explore/#directory=1>
8. Офіційна сторінка Банска Бистриці [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.banskabystrica.sk>
9. A.K.N. – obcanske sdruzeni [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.akncr.cz
10. Corporate Foundations in Poland. Report on the Survey. – Donnors Forum in Poland. – Warszawa, 2008.
11. Офіційна сторінка Global Fund for Community Foundations [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.globalfundcommunityfoundations.org
12. Шаповал В. М. Фонди місцевих громад – сучасний механізм партнерства влади, бізнесу та громадянського співтовариства / В. М. Шаповал // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – №7. – С. 37–41.

References

1. *Blahodiyini instytutsiyi Ukrayiny: suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku (za rezultatamy sotsiologichnoho doslidzhennya)* [Charitable Institutions of Ukraine: Current State and Development Prospects (based on the results of sociological research)] / Avtory: [O. V. Bezpalko, Yu. M. Halustyan, A. V. Hulevska-Chernysh, H. M. Laktionova, L. B. Mahdyuk, D. V. Nepo-chatova, L. M. Palyvoda, H. O. Prytysk]; za zah. red. A. V. Hulevskoyi-Chernysh. – K. : Knyha plyus, 2008. – 120 p.
2. *Fond hromady: novi mozhlyvosti dlya biznesu (broshura dlya kompaniy ta pryvatnykh pidpryyemtsiv)* [Community Foundation: New Business Opportunities (Brochure for Companies and Private Entrepreneurs)] / Avtory: O. Vinnikov, A. Hulevska-Chernysh, D. Nepochatova, L. Palyvoda, V. Sheyhus; za zah. red. L. Palyvody – K.: Knyha plyus, 2010. – 24 p.
3. *Ofitsiyina storinka The Cleveland Foundation* [Official page The Cleveland Foundation], available at: <https://www.clevelandfoundation.org> (access date March 31, 2019).
4. Samorodov V. *Fondy mestnykh soobshchestv: effektivnaya blagotvoritel'nost. Opyt razvitiya fondov mestnykh soobshchestv v Rossii* [Community foundations: effective charity. Experience in the development of community foundations in Russia] / V. Samorodov, S. Nikiforova, Yu. Khodorov. – M. : CAF Rossiya, 2006. – 136 p.
5. *Sokhranit ravnovesie* [Keep balance] / Charles Stewart Mott Foundation. – Riegle Press, Davison, Michigan, 2008. – 36 p.
6. *Ofitsiyina storinka Foundation of the Northern Ireland* [Official page Foundation of the Northern Ireland], available at: <https://www.communityfoundationni.org> (access date March 29, 2019).
7. *Ofitsiyina storinka Community Foundations Atlas* [Official page Community Foundations Atlas], available at: <http://communityfoundationatlas.org/explore/#directory=1> (access date March 29, 2019).
8. *Ofitsiyina storinka Banska Bistrisi* [Official page Banska Bistrici], available at: <http://www.banskabystrica.sk> (access date March 29, 2019).
9. *A.K.N. – obcanske sdruzeni*, available at: www.akncr.cz (access date March 29, 2019).
10. *Corporate Foundations in Poland. Report on the Survey*. – Donnors Forum in Poland. – Warszawa, 2008.
11. *Ofitsiyina storinka Global Fund for Community Foundations* [Official page Global Fund for Community Foundations], available at: www.globalfundcommunityfoundations.org (access date March 29, 2019).
12. Shapoval V. M. *Fondy mistseyvykh hromad – suchasnyy mekhanizm partnerstva vlady, biznesu ta hromadyanskoho spivtovarystva* [Local community foundations are a modern mechanism of partnership between government, business and civil society] / V. M. Shapoval // Investytsiyi: praktyka ta dosvid. – 2010. – №7. – P. 37–41.

ФОНДЫ МЕСТНЫХ СООБЩЕСТВ КАК ДЕМОКРАТИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ СОВРЕМЕННОГО ОБЩЕСТВА

В. М. Шаповал, д. э. н., профессор, НТУ «Днепро́вская политехника»

В статье исследованы особенности создания фондов местных сообществ как демократического института современного общества, опирающегося на местные ресурсы, и, одновременно, универсальной технологии, которая способна приспосабливаться к различным социальным и культурным условиям и географическому размещению. Выявлены причины активного распространения фондов местных сообществ в современном обществе, среди которых: развитие международного сотрудничества в сфере благотворительности, изменение влияния местных органов самоуправления на местную общину, увеличение социальных, экологических и экономических проблем и невозможность решения их традиционными средствами, а также усиление третьего сектора как составляющей современного общества.

Анализ функционирования фондов местных сообществ дал возможность доказать их эффективность и привлекательность в современном обществе, показать значимость ФМС как альтернативного инструмента обеспечения и поддержания качества жизни населения на конкретных территориях. Доказано, что развивая местную филантропию, активизируя местное население и мобилизуя ресурсы общества, ФМС выступают одним из механизмов объединения местной власти, бизнеса и гражданского общества, помогая таким образом реализовать принципы демократии независимо от географического и культурного контекста.

На основе изучения практик фондов местных сообществ выявлены современные тенденции их функционирования как в Украине, так и в мире в целом, среди которых: появление ФМС в небольших населенных пунктах, отдаленных от крупных промышленных центров; создание объединений фондов местных сообществ; преобразование ФМС в важные ре-

сурсные и экспертные центры; зарождения новых традиций и реализация креативных технологий в своей деятельности; расширение взаимосвязи между фондами местных сообществ на мировом уровне для решения проблем глобального характера (экологических, социальных, культурных и т.д.) и формирование, таким образом, международной сети филантропии.

Ключевые слова: фонды местных сообществ, партнерство, бизнес, власть, местная община, универсальная технология, филантропия, инициативы, ресурсы.

LOCAL COMMUNITIES FUNDS AS A DEMOCRATIC INSTITUTION OF MODERN SOCIETY

V. M. Shapoval, D.E., Professor, NTU «Dnipro Polytechnic»

The features of establishing local community funds are studied as a democratic institution of modern society with the focus on local resources, as well as a universal technology able to adapt to a wide variety of social and cultural conditions and geographic location. The reasons for the active spread of local community funds in modern society are revealed, including the development of international cooperation in the field of philanthropy, change in the influence of local self-governing authorities on the local community, aggravation of social, environmental and economic problems and impossibility of solving them in traditional ways, as well as strengthening of the third sector, as a component of modern society.

The analysis of the functioning of local community funds made it possible to prove their effectiveness and attractiveness in the modern society, to show the significance of local community funds as an alternative tool for ensuring and maintaining the quality of life of the population in certain territories. It is proved that through developing local philanthropy, activating the local population and mobilizing community resources, local community funds are parts of the mechanisms for the unification of local authorities, business and civil society, thus helping to implement the principles of democracy, regardless of geographical and cultural context.

Based on the study of the practices of local community funds, current trends in their functioning in Ukraine and in the world as a whole are identified, in particular: the appearance of local community funds in small settlements that are far from large industrial centers; creation of associations of funds of local communities; transformation of local community foundations into important resource and expert centers; the emergence of new traditions and the implementation of creative technologies in their activities; the expansion of the interconnection between the funds of local community at the world level for addressing global problems (environmental, social, cultural, etc.) and thus forming an international network of philanthropy.

Keywords: local community foundations, partnership, business, government, local community, universal technology, philanthropy, initiatives, resources.

Надійшла до редакції 16.11.18 р.